

Italo Pardo in Giuliana B. Prato (ur.), *Citizenship and the Legitimacy of Governance: Anthropology in the Mediterranean Region*, Ashgate, Farnham, 2011, 221 str.

Zbornik, ki sta ga uredila Italo Pardo in Giuliana B. Prato, raziskovalca in profesorja z Univerze v Kentu, je antropološka galerija sodobnega urbanega Mediterana, predvsem pa refleksija in odziv na rastoča občutja nelagodja, ko gre za razmerje med državljanstvom in 'upravljanjem' (*governance*) sodobnih družb. To razmerje, pravijo avtorice in avtorji urbane etnografije, je na mediteranskem območju videti posebej izostreno in se kaže kot pogosto kritično visok demokratični deficit.

V uvodu sta urednika, dolgoletna in priznana raziskovalca Mediterana, sporočila, kateri konceptualni kriteriji povezujejo deset študij primerov: a) pozornost raziskovanju razmerja med birokratskimi, političnimi in zakonodajnimi praksami na eni strani in zaupanju ter državljanskimi pravicami na drugi, b) raziskovanje procesov kriminalizacije vedenja, ki ga ljudje doživljajo kot legitimno, c) proučevanje dejanj, ki so strogo legalna, a jih ljudje doživljajo kot nelegitimna in d) načini upravljanja varnosti in uveljavljanja pravne države. Drugače rečeno, rdeča nit prispevkov, ki sestavljajo zbornik, je ugotovitev, da je usihanje legitimnosti velikih in majhnih vladarjev, velikih in majhnih politik na globalnih in lokalnih ravneh v samem jedru demokratičnega deficita, kar vpliva na razumevanje in prakticiranje državljanstva. Za hip se velja ustaviti še pri pomembnem konceptualnem prispevku zbornika, pri duhoviti, ironični kritiki klasičnega antropološkega razumevanja Mediterana. Sredi prejšnjega stoletja, ko je dekolonizacija antropologom ukradla privilegirana raziskovalna območja, so se množično odpravili na Mediteran, ki je bil ravno dovolj nezahoden, da je še lahko bil eksotičen, ne ravno del »nas«, pa vendar »naša zgodovina«, se pravi natančno na meji med eksotičnim in domačim. V očeh klasične strukturalno-funktionalistične antropologije je bila socialna organizacija mediteranskih družb fevdalno-patronalna, taksonomija moralnega reda pa so našli v razponu med »častjo« in »sramom«. Antropologija urbanega Mediterana, ki se bere v tem zborniku, je do tovrstnega orientalizma posmehljiva in ga analitično prepričljivo zavrača. V prvem prispevku je Italo Pardo z natančno etnografijo nedavne neapeljske »smetiščne krize« pokazal, kako nastane resna kriza legitimnosti oblasti kot kriza principa oblasti same, torej vsake oblasti, ne zgolj tiste, ki je z neodgovornim in s koruptivnim mreženjem povzročila ne le nevzdržen neapeljski smrad, pač pa posegla v pravice do javnega zdravja in zatresla kategorijo državljanstva, ko je velik del lokalne populacije potisnila v območje »državljanstva drugega reda«.

O državljanstvu drugega in tretjega reda govori Alex Weingrod v študiji primerov dveh izraelskih obmorskih mest, Haife in Jafe-Tel Aviva. V procesih turistične eksotizacije obeh mest, v katerih živijo izraelski Judje in Palestinci, se kaže nazorna razlika med multikulturalnostjo in kulturnim pluralizmom: medtem ko je multikulturalnost na tradicionalno nizki ravni, so se razvile drobne, a pomembne oblike sodelovanja med obema etničnima skupinama na lokalni, sosedski ravni, kar pa ne vključuje potopljene, skrite skupine ilegalnih priseljencev, ki gradijo turistično infrastrukturo in so brez vseh državljanskih pravic.

Mateja Sedmak je opisala in reflektirala specifične okoliščine slovenske Istre, v kateri ima etnična heterogenost različne oblike, od formalno razmeroma ustreznih političnih pravic italijanske manjšine, ki pa se dejansko kršijo in ne uveljavljajo, kar dominantni politični sistem dopušča, do neobstoječih političnih pravic priseljencev z območij nekdanje Jugoslavije, ki so pod močnimi asimilacijskimi pritiski. Avtorica je skeptična do evropskih projektov o multikulturalnosti in ohranjanju kulturne različnosti, ki ostajajo na ravni politične retorike.

Podobne vrzeli med politično retoriko in dejanskim uveljavljanjem državljanskih pravic sta Margarida Fernandes in Teresa Morte analizirali v postopkih pridobivanja (in odvzemanja) državljanstva na Portugalskem, pri čemer sta bili zlasti pozorni na vlogo medijev v konstrukciji deviantnosti temnopoltih državljanov.

O politizaciji javnih prostorov, dostopnosti in segregaciji, ustvarjanju sodobnih globaliziranih ne-krajev in kolizijah, ki jih ustvarjajo evropsko dirigirane nacionalne zakonodaje v trčenju z običajnim pra-

vom uporabnikov prostora, pišeta Fernando Monge v primeru barcelonske revitalizacije mesta in Nebi Bardoshi v etnografiji Tirane.

Giuliana B. Prato, Kayhan Delibas in Manos Spyridakis raziskujejo legitimacijske deficite, ki nastajajo in se razvijajo v dirigiranih, pedagoških demokracijah znamenitih »evropskih direktiv« na evropski periferiji (v Albaniji, Turčiji in Grčiji). Pomembne se zdijo njihove ugotovitve, da so odpori »evropski volji«, ki se pogosto interpretirajo kot preostanki »stare mentalitete«, dejansko racionalne adaptacije in strateški odgovori ljudi, ki so stisnjeni med zapovedi visoke evropske politike in neučinkovitost nacionalnih birokracij.

Prav ta aktivacijski moment je ena od odlik zbornika: večina prispevkov bralstvu sugerira, da prebivalke in prebivalci mediteranskih mest niso nemočne lutke, ki jih upravljajo lokalni in bruseljski veljaki, pač pa ljudje z dolgo zgodovino uporov oblastem, kar je že kdaj otežilo, in utegne še kdaj, samodejno reprodukcijo razmerja med vladarji in vladanimi. Zgovoren dokaz za to so nedavni prizori množic s trga Tahrir na drugi strani Mediteranskega morja

Ana Kralj